

ÇORUM'UN NÜFUS COĞRAFYASI ÖZELLİKLERİ *The Features of Population Geography of Çorum*

Doç. Dr. Asım ÇOBAN

Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Coğrafya Bölümü
asim.coban@amasya.edu.tr

ÖZET

1990 genel nüfus sayımı sonucuna göre toplam nüfusu 609.863 olan Çorum Türkiye'nin orta büyüklükteki illerinden birisidir. 2000 yılında nüfusu 597.065'e gerileyen Çorum, günümüze kadar da sürekli nüfus kaybetmiş, 2014 yılı ADNKS verilerine göre toplam nüfusu 527.230'a gerilemiştir. İlin merkez nüfusu sürekli artarken, kırsal nüfusunda belirgin bir azalma dikkat çekmektedir. İlin nüfusunda cins oranı kadınlar lehine fazlalık göstermekte, kırsal nüfusundaki fazlalık oranı daha da yükselmektedir. İl nüfusunun yaş yapısı daha çok gelişmekte olan ülkelerin yaş yapısına benzerlik göstermekte, ortalama ömür giderek uzamaktadır. Çorum'da nüfus yoğunluk değeri km^2 'ye yaklaşık 41 kişi olup, Türkiye'de nüfus yoğunluğu düşük iller arasında yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Nüfus coğrafyası, nüfusun nitelikleri, Çorum, Çorum'un nüfusu

ABSTRACT

According to the general census conducted in 1990, Çorum with a total population of 609.863 is one of the middle-sized provinces of Turkey. In the year 2000 with Çorum's population falling back to 597.065, till nowadays has constantly lost population, according to the ADNKS data in the year 2014, the total of population has fallen behind to 527.230. As the population in the central province rises, in the population of the rural areas draws attention with an apparent decrease. In the province population, the amount of gender rises in the favour of women, as for the rural area excessiveness amount rises even more. The province population's age structure shows similarity comparing to the age structure of the developing countries, the average lifespan extends gradually. In Çorum, the value of population density for every km^2 being nearly 41 persons, it exists amongst the low intensity provinces of Turkey.

Keywords: Geography of population, characteristics of population, Çorum, population of Çorum

1. GİRİŞ

1.1. Nüfus Özellikleri

Çorum ilinin 2014 yılı adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçlarına göre nüfusu 527.230 dur. Bu nüfus değeriyle Çorum ili, Türkiye'nin orta büyüklükteki illerinden birisidir. Çorum il nüfusunun 1927 ilk genel nüfus sayımında 247.602 olduğu düşünüldüğünde, Çorum nüfusunun oldukça yavaş arttığı söylenebilir. Nitekim 87 yıllık dönemde ancak % 212,9'luk bir artışı olmuştur. Aynı dönemde Türkiye nüfusunda %569,2'lik bir artış gerçekleşmiştir. Doğum oranlarının genel olarak yüksek düzeyde seyrettiği Çorum'da bu demografik değişimin bazı temel sebeplerden kaynaklandığı dikkat çekmektedir. Doğum oranlarının ölüm oranlarından yüksek olduğu ilde, doğal olarak nüfus artışının daha yüksek olması beklenmektedir. Lakin ilden dışarıya yönelik göçlerin yoğunluğu, nüfus artış hızını önemli ölçüde düşürmektedir. Nitekim 2009 yılı verilerine göre toplam 4.650.802 nüfuslu Ankara'da, nüfusun sadece 1.548.000'i "Ankara'lı" olup, geriye kalanlar göçlerle gelenlerden oluşmaktadır. Daha çok çevre illerden göç alan Ankara'da yaşayanlar arasında en fazla nüfusa sahip olan il Çorum'dur (2009 yılı verilerine göre Ankara'daki Çorumluların sayısı 336.694'dür (www.ankararehberi.com).

12.820 km²'lik yüzölçümü sahip olan ve Türkiye'de iller arasında alan değeri bakımından 19. sırada yer alan Çorum ilinin 1927 yılı yoğunluk değeri 22 kişi iken, 2014 yılı yoğunluk değeri ise 41.1'dir. (Oysa Çorum'un 2000 yılı nüfus yoğunluğu 47'dir). Dolayısıyla km²'de yaklaşık 41 kişinin yaşadığı Çorum ili, Türkiye'nin seyrek nüfuslanmış yörelerinden birini oluşturmaktadır. Yeryüzü şekilleri, iklim, bitki örtüsü, toprak dağılışı ve verimlilikleri ile sanayileşme gibi pek çok faktörün nüfus dağılışı dokusu üzerinde etkili olduğu gözlemlenmektedir. Genellikle tarım topraklarının ve sulama imkânlarının genişlediği alanlar yoğun nüfuslu alanlar şeklinde belirirken, yükseltinin arttığı, ormanlık, tarım arazisinin ve veriminin azaldığı alanlar seyrek olarak nüfuslanmıştır (Bulut, 2000: 20).

2011 nüfus verilerine göre Çorum'da nüfusun %67,6'sı kentsel nüfustan meydana gelirken, nüfusun %32,4'ünü de kırsal nüfus oluşturur. Dolayısıyla Çorum'da kentsel-kırsal nüfus dağılışı oranları Türkiye ortalamasından farklı bir dağılışa sahiptir (2011 Türkiye kentsel nüfus

ÇORUMUN NÜFUS COĞRAFYASI ÖZELLİKLERİ

oranı %76,8, kırsal nüfus oranı ise %23,2'dir).

Çorum nüfusunun belirgin ve önem arz eden özelliklerinden birisi, genellikle kadın nüfusun fazla olmasıdır. 2011 yılı nüfus değerlerine bakıldığında kadın nüfus oranının %50.40 olması, göçlerin başta gelen göstergelerindedir. Oysa 2011 yılı nüfus verilerine göre 18 yaş altı nüfusta kadın nüfus oranı %48,8'dir. 18 yaş ve üzeri yaş gruplarında kadın nüfus oranının, erkek nüfus oranından fazla olduğu görülmektedir. Nüfusun cinsiyet yapısı istatistikleri, dışarıya verilen göçlerin en önemli belgesidir.

Çorum ili nüfusunda okuryazarlık oranı 2013 yılı verilerine göre %92,4'dür. Okuma yazma oranlarındaki değişiklik altı yaş grubundan üst yaş gruplarına doğru gidildikçe belirgin bir biçimde kadın nüfus aleyhine artmaktadır. Genel nüfus içerisinde okuma yazma bilmeyenlerin oranı %7,1'dir. Oysa genel nüfus içerisinde okuma yazma bilmeyenlerin %77,6'sını kadınlar, %22,4'ünü ise erkekler oluşturmaktadır.

Yaş yapısı bakımından Çorum nüfusunun %65,8'inin faal nüfustan (yetişkinlerden) oluştuğu görülmektedir. Çorum nüfusunda çocukların oranı %22,2, yaşlı oranı ise %12'lik bir oranla temsil edilmektedir. Çorum nüfusunda yaşlı nüfus oranının Türkiye ortalamasından fazla olduğu dikkati çeker (2011 Türkiye yaşlı nüfus oranı %7,3).

Yaklaşık 135 bin aileden meydana gelen Çorum nüfusunda hane halkı büyüklüğü yaklaşık olarak 4.67'dir. İl merkezinde 4.00 olan hane halkı büyüklüğünün en yüksek değer ulaştığı ilçe 6.65'lik değerle Uğurludağ'dır. İl genelinde hane halkı büyüklüğünün en düşük değerle temsil edildiği yerleşme ise 3,5'lik değerle Kargı ilçesidir.

Çorum ili, ülkemizin önemli miktarlarda göç veren illerinden birisidir. Çorum'un en fazla göç verdiği illerin başında Ankara, İstanbul, İzmir, Antalya, Samsun ve Amasya gelmektedir. Çorum'un en fazla göç aldığı iller ise sırasıyla Ankara, İstanbul, Amasya, Samsun ve İzmir'dir. Sadece 2011 yılında 8.861 Çorum nüfusuna kayıtlı kişinin göç ettiği Ankara'da yaşayan Çorumluların sayısı 2009 yılı verilerine göre 336.694'tür.

Şekil 1: Çorum'un yerleşme haritası

2. NÜFUS ARTIŞLARI

Türkiye Cumhuriyeti Devletinin yaptığı ilk resmi nüfus sayımı 1927'de gerçekleştirilmiştir. Daha sonra 1935 yılında yapılan nüfus sayımı, her 5 yılda yapılmak kaydıyla, 1990 yılına kadar aralıksız yapıla gelmiştir. Bu sebeple il bazında nüfus artış sürecini 1927 yılında yapılan ilk nüfus sayımından başlatmayı uygun görmekteyiz. Çorum ilinin 1927 yılı toplam nüfusu 247.602'dir. Bu nüfusun 1990'da 609.863'e yükselerek 63 yıllık dönemde %246,3'lük bir artış gerçekleştiği görülmektedir (Tablo 1). Çorum nüfusunun en yüksek değerine eriştiği yıl olan 1990'dan sonra nüfusun sürekli azalmakta olduğu dikkati çeker. Çorum nüfusunda 1927 ile 2000 yılları arasındaki 73 yılda nüfus 247.602'den, 597.065'e çıkmış ve nüfus 73 yılda % 241 oranında değişmiştir. Oysa bu dönemde Türkiye nüfusu ise 13.648.270'den, 67.803.927'ye yükselerek %496,8 oranında artış göstermiştir. Yine Çorum nüfusu ilk sayım yılı olan 1927'den 2014'e kadar olan dönemde 247.602'den, 527.230'a yükselmiş, 85 yılda nüfus %212,9 oranında artış

ÇORUMUN NÜFUS COĞRAFYASI ÖZELLİKLERİ

göstermiştir. 1927 ile 2014 arasındaki 87 yıllık dönemde Türkiye nüfusu ise 13.648.270'den, 77.695.904'e yükselmiş, bu dönemde Türkiye nüfusu %569,2 oranında artış göstermiştir. Bu durumda Çorum ilinde nüfus artışı Türkiye ortalamasının epeyce altında kalmıştır.

Yıllar	Toplam Nüfus	Yıllık Artış (%)	İndeks 1927=100
1927	247.602	17.48	100
1935	284.773	12.24	115
1940	302.745	6.49	122.2
1945	312.723	17.52	126.3
1950	341.353	32.48	137.8
1955	401.547	21.17	162.1
1960	446.389	16.83	180.3
1965	485.567	13.07	196.1
1970	518.366	10.97	209.4
1975	547.585	8.67	221.1
1980	571.831	9.35	230.9
1985	599.204	3.53	242
1990	609.863	-2.12	246.3
2000	597.065	-2.00	241.1
2007	549.828	-18.6	222
2008	545.444	-8.0	220.3
2009	540.704	-8.7	218.4
2010	535.405	-9.8	216.2
2011	534.578	-1.5	215.9
2012	529.975	-8.6	214
2013	532.080	3.97	214.9
2014	527.230	-9,1	212.9

Kaynak: DİE Kayıtları, 2015.

2014 yılı adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre Çorum'un toplam nüfusu 527.230'dur. Son nüfus sayımına göre şehir nüfusu toplamı 374.976, köy ve beldeler toplamı ise 152.244 dür. Toplam nüfusun şehir ve köy yerleşmelerine dağılım değerleri yıllara göre önemli farklılıklar göstermektedir. 1927'den 2000 yılına kadar yapılan nüfus sayımlarına bakıldığında, Çorum nüfusunda çoğunluğu köylerde yaşayan nüfus meydana getirmektedir. İlk nüfus sayımı olan 1927'de Çorum nüfusunun %17.73'ünü şehirli nüfus oluştururken, nüfusun % 82.27'sinin köylerde yaşamakta olduğu görülür. Toplam nüfusun yarıdan fazlasının şehirlerde yaşamakta olduğu sonucunu veren ilk sayım yılı 2000 nüfus sayımıdır. 2000 yılı değerlerine göre Çorum nüfusunun %52.24'ü şehirlerde, %47.76'sı ise köylerde yaşamaktadır. 2000'den itibaren Çorum nüfusunda köy ve belde nüfusu giderek azalmış, şehirli nüfus

oranı da giderek artmıştır. 2014 yılı nüfus verilerine bakıldığında Çorum nüfusunun %71,12'si şehirlerde, %28,87'si ise köylerde yaşamaktadır. Köyler ekonomik sebeplere bağlı olarak sürekli göç verirken, şehirler ise göç almaya devam etmektedir.

Çorum şehir nüfusunda sürekli bir artış söz konusudur. Şehir nüfusunda bir önceki sayım dönemine göre nüfus artışının olmadığı, hatta bir miktar nüfus gerilemesinin görüldüğü dönem 1940 ile 1945 sayım dönemleri arasında görülmektedir (1940 şehir nüfusu 49.340, 1945 şehir nüfusu ise 47.162'dir). Çorum köy nüfusunda 1980 yılına kadar sürekli artış görülmekte, 1980'de toplam 404.558 olan köy nüfusu, 1985 de 398.773'e, 1990'da 356.059'a, 2000 yılında ise 285.168'e gerilemektedir. Bu durum bütün Türkiye'de 1975'den sonra şehirleşmenin hız kazanmasıyla ilgilidir (Bulut, 2000: s.21).

Genel anlamda gerek şehir, gerekse köy nüfuslarının yapısında görülen farklılıklar kadar olmasa da cinsiyete göre de, nüfus artış değerlerinin nispeten farklı olduğu görülmektedir. Nitekim kırsal nüfusta 1927'den 1985'e kadar erkek nüfusta artış sürekliliği dikkati çekmektedir. Bu dönemde (1927 – 1985) erkek nüfustaki büyüme %50,5 (198,2) iken, kadın nüfusta %51,6 (193,6) düzeyinde gerçekleşmiştir. 1985'den itibaren köy nüfusunda hem erkek, hem de kadın nüfuslarında büyüme durmuş, küçülme sürecine girilmiştir. Nitekim 1927 sayım değerleri ile 2014 yılı adrese dayalı nüfus kayıt sistemi verileri mukayese edildiğinde köy nüfusunda erkek nüfus oranındaki büyüme %79,10 iken, kadın nüfusunda %70,89 oranında gerçekleşmiştir. Kent nüfusunda ise erkek nüfustaki büyüme % 885,4, kadın nüfusta ise % 825,8 oranında yaşanmıştır (Tablo 2 ve 3).

Çorum ilinde kır nüfusundaki büyümenin genellikle erkek ve kadın nüfuslarında aynı oranlarda gerçekleştiği dikkati çeker. Zaman zaman erkek nüfustaki büyüme oranı daha yüksek düzeyde seyrederken, kadın nüfustaki büyüme oranı daha düşük seviyede gerçekleşmiştir. Özellikle 2000 yılından itibaren Çorum ili kır nüfusunda büyüme oranı erkek ve kadın gruplarında birbirine yakın düzeyde gerçekleşmiştir. Bilindiği üzere kır nüfusu içerisinde nüfus artışlarında artışın kadın nüfus lehine olacağı düşünülmektedir (Tümertekin, E. Özgüç, N. 1997: s.264–265). Çorum kır nüfusunda 1927 yılından 1980 yılına kadar kadın nüfusta sürekli bir artış görülmektedir. Bu 53 yıllık dönemde kadın nüfusta büyüme %94,2'dir. Ancak Çorum kır nüfusunda 1980 yılından

ÇORUMUN NÜFUS COĞRAFYASI ÖZELLİKLERİ

İtibaren kadın nüfusta küçülme başlamıştır. 1980 ile 2014 yılı arasındaki 34 yıllık dönemde kadın nüfus % 246 oranında küçülmüştür. 1980 yılından itibaren kadın nüfusta büyümenin yerine giderek küçülmenin görülmesi göç sürecine kadınların da yoğun olarak katıldıklarının ifadesidir. Dolayısıyla kır nüfusunda yaşanan göçler şekil itibarıyla mevsimlik ya da gurbetçilikten daha ziyade, devamlı yerleşmek amacıyla yapılan göçler şeklindedir. Göç eden kişi sadece evin erkeği değil, göç aile bütünlüğüyle gerçekleşmektedir.

Tablo 2: Çorum'da kır nüfusunda sayım dönemleri itibarıyla görülen değişimler

Yıllar	Sayısal Artışlar			İndeks Artışlar		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
1927	95.211	108.500	203.711	100	100	100.0
1935	115.509	123.700	239.209	121.3	114	117.7
1940	121.035	132.370	253.405	104.8	107	105.9
1945	131.290	134.266	265.556	108.5	101.4	105
1950	142.796	146.551	289.347	108.8	109.1	109
1955	166.801	171.793	338.594	116.8	117.2	117
1960	180.606	181.889	362.495	108.3	105.9	107.1
1965	190.754	197.781	388.535	105.6	108.7	107.2
1970	188.652	205.431	394.083	98.9	103.9	101.4
1975	197.546	204.065	401.611	104.7	99.3	102
1980	193.897	210.661	404.558	98.2	103.2	100.7
1985	188.682	210.091	398.773	97.3	99.7	98.5
1990	166.219	189.840	356.059	88.1	90.4	89.3
2000	135.257	149.911	285.168	81.4	79	80.2
2007	103.826	105.086	208.912	76.7	70.1	73.4
2008	99.425	100.667	200.092	95.8	95.8	95.8
2009	94.562	95.665	190.227	95.1	95	95.1
2010	89.132	91.258	180.390	94.3	95.4	94.9
2011	85.923	87.411	173.334	96.4	95.8	96.1
2012	81.179	83.270	164.449	94.5	95.3	94.9
2013	80.849	82.068	162.917	99.6	98.6	99.1
2014	75.318	76.926	152.244	93.2	93.7	93.5

Kaynak: DİE Kayıtları, 2015.

1927 yılında Çorum kır nüfusunda kadınların sayısı erkeklere nazaran belirgin şekilde fazlalık oluşturmaktaydı. Kadın nüfusun bu devrede daha geniş bir tabana dayanması, zaman içerisinde kadın nüfus artışının daha sınırlı olmasına yol açan sebeplerden birini oluşturmaktadır. 1927 yılında kadın nüfusu 108.500 iken, erkek nüfusu 95.211'dir. Dolayısıyla cinsiyet oranı kadınların lehine %87,8'dir. Yani her 100 kadına düşen erkek sayısı 87,8 kişidir.

Çorum şehir nüfusu 1927 ile 2014 yılları arasında %854,3 oranında büyümüştür (Tablo 3). Genel olarak bakıldığında şehir nüfusundaki büyüme erkeklerde, kadınlara nazaran daha yüksek değerler göstermektedir. Çorum şehir nüfusunda erkek nüfusun kadınlardan daha fazla büyüme süreci 1975 yılına kadar devam etmektedir. Ancak 1980 yılından itibaren Çorum şehir nüfusundaki büyümenin kadınlarda, erkeklere nazaran daha yüksek olması dikkat çekmektedir. 1940 ile 1945 yılları arasında Çorum şehir nüfusundaki büyüme negatif değerler taşımaktadır. Bu dönemde hem erkek nüfusun, hem de kadın nüfusun büyüme değeri negatiftir. Ancak ilgili devrede erkek nüfustaki negatif değişim oranı daha yüksek iken, kadın nüfustaki negatif değişim daha sınırlı kalmıştır. Elbette bu dönemdeki büyümenin negatif değerler göstermesinin başta gelen sebebi ülke genelinde görülen seferberliktir.

Tablo 3: Çorum'da kent nüfusu artışları (1927–2014)

Yıllar	Erkek	Artış	Kadın	Artış	Toplam	Artış
1927	20.992	100	22.899	100	43.891	100
1935	21.786	103.8	23.778	103.8	45.564	103.8
1940	24.274	111.4	25.066	105.4	49.340	108.3
1945	22.463	92.5	24.704	98.6	47.167	95.4
1950	25.123	111.8	26.883	108.8	52.006	110.3
1955	30.842	122.8	32.111	119.4	62.953	121.04
1960	42.689	138.4	41.205	128.3	83.894	133.3
1965	49.822	116.7	47.210	114.6	97.032	115.7
1970	65.094	130.7	59.189	125.4	124.283	128.08
1975	76.504	117.5	69.465	117.4	145.969	117.4
1980	85.624	111.9	81.649	117.5	167.273	114.7
1985	101.477	118.5	98.954	121.2	200.431	119.9
1990	127.863	126.0	125.941	127.3	253.804	126.7
2000	154.460	120.8	157.437	125.0	311.897	122.9
2007	168.116	108.8	172.800	109.8	340.916	109.3
2008	170.682	101.5	174.670	101.08	345.352	101.3
2009	173.939	101.9	176.538	101.06	350.477	101.5
2010	175.627	100.97	179.388	101.6	355.015	101.3
2011	179.240	100.95	182.004	101.5	361.244	101.8
2012	180.976	101.14	184.550	101.4	365.526	101.2
2013	183.057	101.5	186.106	100.8	369.163	101
2014	185.869	100.95	189.107	101.6	374.976	101.6
1927–2014		885.4		825.8		825.8

Kaynak: 2000 Genel Nüfus Sayımı, ADNKS Verileri

Çorum nüfusundaki genel artış hızlarını incelediğimizde (Tablo 1), nüfus artış hızları dönemlere göre önemli değişiklikler göstermekte olup, nüfustaki değişimin %32.18 ile %18.6 arasında yaşandığı görülmektedir. Çorum nüfusundaki değişimde doğal sebeplerin yanında, her dönemin kendine özgü sosyo-ekonomik özellikleri ve tarihi olayların

ÇORUMUN NÜFUS COĞRAFYASI ÖZELLİKLERİ

da etkili olması muhakkaktır.

Türkiye Cumhuriyeti Devletinin modern anlamda ilk genel nüfus sayımının yapıldığı 1927 yılından, periyodik sayım döneminin başlangıcı olan 1935 genel nüfus sayımına kadar geçen 8 yıllık zamanda Çorum nüfusunda görülen yıllık artış oranı %17.48'dir. Bu devrede nüfus 247.602'den 284.773'e ulaşmıştır. Bu devrede görülen nüfus artış hızının doğal artış olduğu, ancak 1927'de yapılan genel nüfus sayımındaki sayım hatalarının asgariye indirilmiş olmasının ve Osmanlı coğrafyasından Anadolu'ya yönelik dış kaynaklı göçlerin de rolü vardır. Çorum'da 1935–1940 yılları arasındaki yıllık nüfus artış hızı %12.24'dür. Bu dönemde nüfus artışının daha çok doğal yollarla gerçekleştiği, buna zaman içerisinde gerçekleşen ekonomik gelişmeler ve sağlık alanında görülen iyileşmelerin de katkı sağladığı muhakkaktır.

İkinci dünya savaşının yaşandığı 1940–1945 yılları arası dönemde Türkiye'nin her yöresinde nüfus artışında belirgin bir düşüş yaşanmıştır. Özel bir önemi olan bu devrede Türkiye bilindiği gibi savaşa girmemiştir. Ancak muhtemel bir savaşa hazırlıklı olmak adına silâh altında olan gençler normal askerlik sürelerini tamamlamalarına rağmen terhis edilmemiştir. Ayrıca ülkede genel seferberlik ilan edilerek yedeklerin de büyük bir kısmı silâh altına alınmıştır. Evlilik çağında olan gençlerin çoğunluğunun silâh altına alınması, diğer taraftan ekonomik üretimin büyük ölçüde daralması, refah düzeyinin düşmesi gibi sebeplere bağlı olarak evlilikler azalmış, nüfustaki artış seyri de büyük bir düşüş göstermiştir. Nüfus artışını olumsuz etkileyen bu olağandışı koşulların ortadan kalkmasıyla beraber, nüfus artışı normale dönmüştür. Gerçekten de 1945–1950 arası dönemde nüfus, bir önceki döneme göre üç kat artarak artmıştır. Savaşın bitmesi, silâh altında bulunan askerlik görevini tamamlamış gençlerin ve yedeklerin terhis edilmesi, ekonomik hayatın normale dönmesine paralel olarak nüfus artışı da olumlu bir değişme sürecine girmiştir.

Çorum nüfusunda en hızlı artışın görüldüğü dönem 1955–1960 dönemidir. Yıllık nüfus artışının %6,6'yı bulduğu bu dönemdeki büyümeye dışarıdan gelenler önemli katkı sağlamıştır. Göçlerle beraber doğal nüfus artış hızının da yüksek düzeyde gerçekleşmesi ekonomik gelişmeyle açıklanabilmektedir. Özellikle '50'li yıllarda tarıma büyük önem verilmesi, tarımda makineleşmeye geçilmesi ve tarıma dayalı sanayinin kurulmasına bağlı olarak halkın refah seviyesinde belirgin bir

artış görülmektedir. Türkiye ekonomisinde görülen gelişmeye bağlı, geciken evlenmelerde ciddi oranda artış görülmüş ve nüfus artış hızının yükseldiği bir sürece girilmiştir.

Nüfus artış hızının en yüksek seviyede gerçekleştiği 1955–1960 dönemini takip eden 1960–1965 döneminde Çorum nüfusunda yıllık artış oranı sadece % 2,7’dir. Bir önceki sayım döneminde yıllık nüfus artışı % 6,6 iken, yıllık nüfus artışının % 2,7’ye düşmesine, ülke genelinde görülen büyümenin beraberinde getirdiği istihdama dayalı olarak ortaya çıkan göçler sebep olmuştur.

1950’li yıllarda görülen ekonomik büyümeye bağlı olarak halkın refah düzeyinin yükselmesi, yeni istihdam imkânlarının doğması nüfus artışını teşvik etmiştir. Bu dönemden sonra Türkiye nüfusu genel olarak % 2,0 ile % 2,5 arasında düzenli bir artış göstermiştir. Genel olarak 2000 yılına kadar devam eden bu süreçteki genel nüfus artış seyrinin bozulduğu dönem 1975–1980 arası dönem olarak dikkat çekmektedir. Türkiye nüfusunda görülen bu artış seyrini, Çorum nüfusunda da görmek mümkündür. Kuşkusuz ülke genelinde iyileştirilen sağlık hizmetleri, nüfusun eğitim düzeyinin yükselmesi gibi nedenlere ek olarak 1960’dan sonra bölgeden özellikle yurt dışına göçler yaşanmıştır (Bulut, 2000. s: 25). Dolayısıyla Çorum nüfusundaki değişim seyri, Türkiye nüfusundaki değişim seyrine büyük ölçüde paralellik göstermektedir.

Bütün Türkiye’de olduğu gibi Çorum’da da 1975–1980 yılları arasında güven ortamının bozulmasına bağlı olarak büyük şehirlere yönelik göçler hız kazanmıştır. Özellikle Mayıs 1980’de ortaya çıkan ve kamuoyunda Çorum Olayları olarak bilinen olaylara bağlı olarak çok sayıda insan il merkezinden, özellikle Ankara’ya göç etmiştir.

İlk nüfus sayımının yapıldığı 1927 ile ADNKS 2012 yılı verileri arasında il genelinde nüfus % 214 oranında artış gösterirken, bu dönemde kent nüfusundaki artış oranı %832,8’e ulaşmıştır. Oysa Çorum’da 1927 nüfus sayımına göre toplam 203.711 kişi olan kır nüfusu 2012’de 164.449’a gerilemiş ve kır nüfusunda %19,2 oranında azalma görülmüştür. Kır nüfusunda görülen bu azalmanın sebebi bütünüyle gerek il merkezine, gerekse il dışına gerçekleşen göçlere bağlıdır. İstatistikî verilere bakıldığında ilk ve son nüfus sayım dönemi arasında şehirlili nüfus oranı %17,7’den %69’a çıkarak %390 oranında bir büyüme gerçekleşmiştir. Cinsiyete göre Çorum nüfusuna bakıldığında kadın

ÇORUMUN NÜFUS COĞRAFYASI ÖZELLİKLERİ

nüfusun kır yerleşmelerinde tüm zamanlarda erkeklerden fazla oldukları dikkati çekerken, kent nüfusunda ise sadece 1960 ile 1990 yılları arasında erkek nüfusun kadın nüfustan fazla olduğu, diğer zamanlarda kadın nüfusun kentli nüfus içerisinde de erkeklerden fazla olduğu görülür. İstihdam sebepli göçlerde süreklilik görülen Çorum nüfusunda, kadın nüfusun belirgin fazlalığı önemli bir demografik özellik olarak dikkat çekmektedir.

3. NÜFUSUN YAŞ YAPISI VE CİNS GRUPLARINA GÖRE DAĞILIŞI

Bir yörenin nüfusuna ait sosyal ve ekonomik nitelikleri iyi analiz edebilmek için nüfusun yaş yapısına da bakmak büyük önem taşımaktadır. Nüfusun yaş grupları arasındaki dağılım oranlarına bakıldığında il nüfusu, gelişmekte olan bölgelere özgü bir yaş yapısı tipine sahiptir (Tümertekin, 1984: s.177). 1927 yılında yapılan ilk genel nüfus sayımı verilerine göre Çorum'un toplam nüfusu 247.926 kişi olup, nüfusun %46,8'ini erkek nüfus; %53,2'sini ise kadın nüfus oluşturmaktadır. 2013 yılı adrese dayalı nüfus kayıt sistemi verilerine göre ise Çorum ilinin toplam nüfusu 532.080 olup, nüfusun %49,6'sını erkekler, %50,4'ünü ise kadınlar oluşturur. 1927 nüfus sayımı sonuçlarına göre Çorum nüfusunun %34,4'ü 0-12 yaş aralığındaki çocuk nüfustan meydana gelmiştir (Kodal, 2009: s.244).

	Yaş Grupları	Erkek Nüfus	%	Kadın Nüfus	%	Toplam Nüfus	%
2000	Çocuklar (0- 14)	91.299	31,5	87.312	28,4	178.611	29,9
	Yetişkin (15-64)	174.596	60,3	194.216	63,2	368.812	61,8
	Yaşlılar (65+)	23.705	8,2	25.710	8,4	49.415	8,3
	Toplam	289.600	100	307.238	100	596.838	100
	Çocuklar (0-14)	57.640	21,8	54.988	20,5	112.628	21,2
2013	Yetişkin (15-64)	176.129	66,8	176.310	65,7	352.439	66,2
	Yaşlılar (65+)	30.137	11,4	36.876	13,8	67.013	12,6
	Toplam	263.906	100	268.174	100	532.080	100

Kaynak: DİE, TÜİK

2000 yılında yapılan genel nüfus sayımı sonuçlarına göre Çorum ilinin toplam nüfusunun %29,9'unu çocukların, %61,8'ini yetişkinlerin ve %8,3'ünü ise yaşlıların oluşturduğu görülmektedir (Tablo: 4). 2013 yılı adrese dayalı nüfus kayıt sistemi verilerine göre ise nüfusun %21,2'sini çocuklar, %66,2'sini yetişkinler ve %12,6'sını yaşlılar oluşturmaktadır.

Çorum il nüfusunda 2000 - 2013 yılı arasında çocuk nüfus oranında belirgin bir azalma görülürken, yaşlı nüfus oranında da önemli miktarda artış gerçekleşmiştir. Nüfus artış hızı düşerken, ortalama insan ömrünün de artmakta olduğu görülmektedir. 2000 yılına göre Çorum ilinde bağımlılık oranı 61,8, 2013 yılı bağımlılık oranı ise 51'dir. Dolayısıyla Çorum'da bağımlılık oranı giderek düşme eğilimi göstermektedir.

Çorum ilinin genel nüfusunda görülen yaş yapısı özelliklerinin şehirsal ve kırsal kesim nüfusunda farklılıklar gösterdiği dikkati çeker. Kırsal kesimde yetişkinlerin oranının önemli ölçüde azaldığı, çocuk ve yaşlı nüfus oranında ise belirgin bir artışın gerçekleştiği görülmektedir. 2000 yılı verilerine göre Çorum'da çocuk nüfusun gerek şehir gerekse kır nüfusunda birbirine yakın oranlarda seyrettiği dikkati çeker (Tablo 5, Tablo 6). Çocuk ve yaşlı nüfus oranının daha yüksek olduğu kır nüfusunda bağımlılık oranı da şehirli nüfusa nazaran daha yüksektir. Yukarıdaki tabloya göre Çorum'da şehirli nüfusun bağımlılık oranı %53,6 iken, kır nüfusunda 2000 yılında bu oran %70,5'tir. Ayrıca 1990 ile 2000 yılı genel nüfus sayımı sonuçlarına bakıldığında Çorum ili kır nüfusunda önemli ölçüde azalma görülmektedir. Bu durum, köyden kente göçün hangi boyutlarda yaşandığının en açık göstergesi olsa gerektir. 1990 yılında Çorum'da şehirli nüfus toplamı 253.168 kişi iken, toplam kır nüfusu 356.061 kişidir. Aradan geçen 10 yıllık zaman sonrasında 2000 yılında ise toplam şehirli nüfus 311.897'ye çıkarken, kır nüfusu 285.168'e gerilemiştir. Bu dönemde kırdan şehirlere doğru göçün hızla gerçekleştiğinin bir başka istatistikî göstergesi ise kır nüfusundaki kadın nüfusun fazlalığıdır. 1990 yılı kır nüfusunun % 46,7'sini erkekler, % 53,3'ünü kadınlar oluşturmaktadır. 2000 yılı genel nüfus sayımı sonuçlarına göre ise Çorum kır nüfusunun % 47,4'ünü erkekler, % 52,6'sını kadınlar oluşturmaktadır. 1990 yılında Çorum genel nüfusunda erkeklerin oranı % 48,2, kadınların oranı %51,8'dir. 2000 yılında Çorum toplam nüfusunda erkeklerin oranı %48,5, kadınların oranı ise %51,5'tir.

ÇORUMUN NÜFUS COĞRAFYASI ÖZELLİKLERİ

Tablo 5: Çorum'un şehrsel nüfusunda yaş ve cins yapısı (1990, 2000)

Yıl	Cinsiyet	Bilinmeyen	0-14	15-64	65+
1990	Erkek	98	46.824	76.146	4.795
	Kadın	43	42.992	76.889	6.017
	Toplam	141	89.816	153.035	10.812
	Yaş Yapısı	0,05	35,4	60,3	4,3
2000	Erkek	79	46.850	98.897	8.634
	Kadın	63	44.281	102.724	10.369
	Toplam	142	91.131	201.621	19.003
	Yaş Yapısı	0,04	29,2	64,6	6,1

Kaynak: TÜİK

Tablo 6: Çorum'un kırsal nüfusunda yaş ve cins yapısı (1990, 2000)

Yıl	Cinsiyet	Bilinmeyen	0-14	15-64	65+
1990	Erkek	91	68.081	87.370	10.677
	Kadın	86	68.852	110.185	10.717
	Toplam	177	136.933	197.555	21.396
	Yaş Yapısı	0,06	38,5	55,5	6,0
2000	Erkek	38	44.449	75.699	15.071
	Kadın	47	43.031	91.492	15.341
	Toplam	85	87.480	167.191	30.412
	Yaş Yapısı	0,02	30,7	58,6	10,7

Kaynak: TÜİK

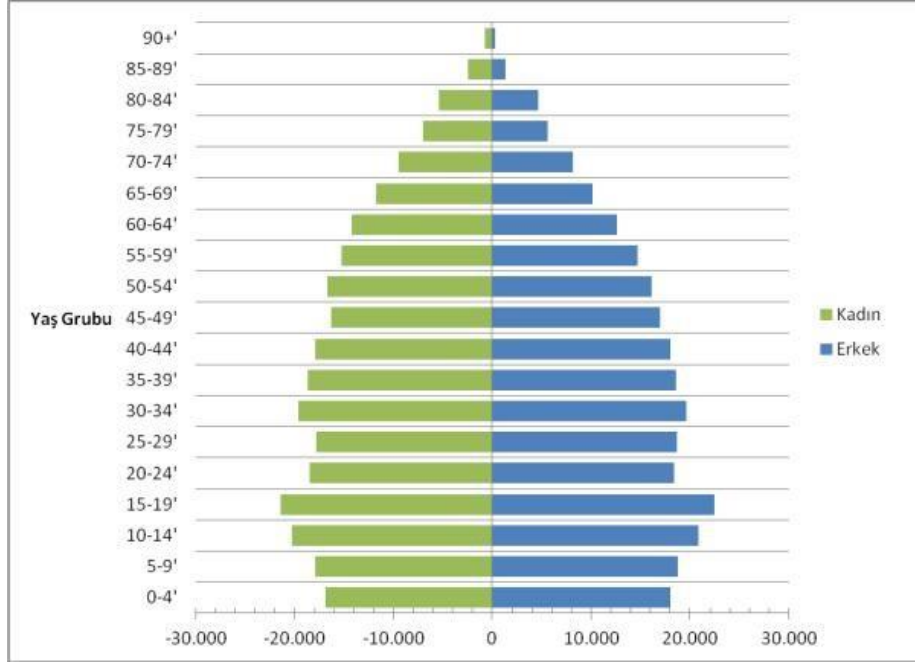
1990'lı yıllarda köylerden şehirlere yönelik iç göçlerin öncelikle erkek nüfusta yoğunlaştığı, zamanla kadınların da göç kapsamında kırsal alanları terk ettiğini görmekteyiz. Dolayısıyla Anadolu'da şehirlerin kısa zamanda yapay olarak büyümesi, beraberinde çarpık kentleşmenin ortaya çıkması kaçınılmaz hale gelmiş, şehirlerimizde devasa sorunlar ortaya çıkmıştır.

Çorum ili toplam nüfusunun yaş ve cins yapısını daha ayrıntılı bir biçimde incelemek için toplam nüfusun dar aralıklı yaş gruplarına dağılışına bakmak gerekmektedir. 2013 yılı adrese dayalı nüfus kayıt sistemi verilerine göre Çorum ili nüfusunda en kalabalık olan yaş aralığının 10 ile 19 yaş aralığında toplandığı görülmektedir (Tablo 7, Şekil 2). 0 ile 9 yaş aralığındaki toplam nüfus miktarı ile, 25 ile 45 yaş aralığındaki nüfus miktarlarının birbirine çok yakın seyretmesi doğal nüfus artışının önemli ölçüde düştüğünün göstergesi olarak kabul edilebilir. Ayrıca aile planlamasına uyulduğu, doğum kontrollerinin

başarılı olduğu gibi bir sonuca da ulaşabilmekteyiz. 20 ile 29 yaş aralığında nüfus piramidinin kısmen içe doğru çökük olmasının sebebini, istihdama bağlı olarak gerçekleşen göçler oluşturmaktadır.

Tablo 7: Çorum İli nüfusunun dar aralıklı yaş gruplarına dağılımı			
Yaş Dilimleri	Erkek	Kadın	Toplam
0-4	18.000	16.860	34.860
5-9	18.814	17.895	36.709
10-14	20.826	20.233	41.059
15-19	22.476	21.403	43.879
20-24	18.358	18.460	36.818
25-29	18.661	17.768	36.429
30-34	19.642	19.647	39.289
35-39	18.614	18.628	37.242
40-44	17.987	17.942	35.929
45-49	16.979	16.309	33.288
50-54	16.096	16.653	32.749
55-59	14.739	15.293	30.032
60-64	12.577	14.207	26.784
65-69	10.147	11.787	21.934
70-74	8.123	9.518	17.641
75-79	5.598	6.988	12.856
80-84	4.675	5.422	10.097
85-89	1.328	2.453	3.781
90+	266	708	974
Toplam	263.906	268.174	532.080
Kaynak: ADNKS, 2013			

ÇORUMUN NÜFUS COĞRAFYASI ÖZELLİKLERİ

Şekil 2: Çorum'un nüfus piramidi (ADNKS-2013)

Doğum oranının ve ölüm oranının düşük olduğu, ortalama insan ömrünün belirgin bir şekilde arttığı ve durağanlığın söz konusu olduğu Çorum ili nüfus piramidi bakımından, gelişmiş ülkelerden Danimarka, Belçika, Almanya, Hollanda ve İsviçre gibi ülkelerin nüfus yapısına benzerlik göstermektedir. 2013 yılı Türkiye işsizlik oranı %9,7 iken, aynı dönemde Çorum'da işsizlik oranı %5,9'dur. Çorum ili bu işsizlik oranıyla Türkiye'de en düşük işsizlik oranına sahip 8. İldir. Bünyesinde yer aldığı TR83 bölgesindeki illeri oluşturan Samsun, Amasya ve Tokat'ta 2013 yılı işsizlik oranı %6,6'dır. Dolayısıyla Çorum ili TR83 bölgesi illerinden de daha düşük işsizlik oranına sahiptir. Bu duruma etki eden en önemli faktör tereddütsüz il merkezinde oluşturulan Organize Sanayi Bölgesinde istihdam imkânlarının yüksek olmasıdır. 2013 yılında Çorum ilinin toplam ithalatı 111,9 milyon \$, ihracatı ise 191,1 milyon \$'dır (TÜİK 2013). 2013 yılı ekonomik verilerine göre TR83 bölgesinin diğer illerinden Samsun'un ithalatı 854,0 milyon \$, ihracatı 438,9 milyon \$; Amasya'nın ithalatı 40,6 milyon \$, ihracatı 73,7 milyon \$; Tokat'ın ise ithalatı 21,9 milyon \$, ihracatı 31,3 milyon \$'dır. Dolayısıyla TR83 bölgesinde ihracatın ithalatı karşılama oranı Samsun'da %0,51,

Amasya'da %1,8, Tokat'ta %1,4, Çorum'da ise % 1,7'dir.

4. DOĞUMLAR VE ÖLÜMLER

Bir yerleşim yerinde nüfus değişiminin doğal belirleyicileri şüphesiz doğum ve ölümdür. Bir ülkenin demografik geleceğinin belirleyen bu iki temel etken adına Çorum ili nüfusunun nitelikleri incelendiği zaman 2013 yılı verilerine göre kaba doğum hızı ‰13,4 olup, aynı dönemde kaba ölüm oranı ise ‰7,2'dir. Çorum ili 2013 yılı verilerine göre kaba doğum hızı bakımından Türkiye'de 81 il arasında 49. sırada yer almaktadır. Kaba ölüm hızına göre ise 81 il arasında 14. sırada bulunmaktadır. 2013 yılı verilerine göre bebek ölüm oranı ‰7,9 olan Çorum, bu değerle Türkiye'de 81 il arasında 62. sırada yer alır. TR83 bölgesi illeri arasında Çorum kaba doğum oranı ile Samsun'dan sonra II. sırada yer alır. Kaba ölüm oranı bakımından da Amasya'dan sonra II. sırada bulunur. Bebek ölüm oranı bakımından Türkiye'de 62.sırada yer alan Çorum ili, TR83 bölgesinde Samsun ve Tokat'tan daha iyi, Amasya'dan ise daha geri bir sırada yer almaktadır (Tablo 8).

İl	Kaba doğum		Kaba ölüm		Bebek ölüm hızı	
	‰	Sıra	‰	Sıra	‰	Sıra
Çorum	13,4	49	7,2	14	7,9	62
Samsun	13,8	47	5,9	38	9,0	49
Tokat	13,0	56	6,8	18	9,4	46
Amasya	12,4	63	7,4	11	6,7	75

Kaynak: TÜİK, 2013

5. NÜFUS YOĞUNLUKLARI

Bir doğal yaşam sahasında insan ve çevre etkileşiminin boyutlarını en iyi biçimde ortaya koymak için ilgili sahada nüfusun dağılışını da mutlak anlamda dikkate almak gerekmektedir. Müstakil anlamda belli bir sınıra sahip sahaların hiçbirinde nüfusun dağılışında tam olarak eşitlik söz konusu değildir. Bir coğrafyada nüfusun dağılışını etkileyen çok çeşitli fiziksel ve beşeri etken bulunmaktadır. Özellikle günümüzde nüfusun miktarı, nüfusun nitelikleri üzerinde belirleyici olan etkenler çok daha farklı değişkenler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bugün dünyada fiziki coğrafya etkenleri aynı olan alanlarda yaşayan, aynı tarih sürecinde beraber yaşamış, aynı etnik kökenden gelen toplumların gerek nüfus miktarlarında, gerekse nüfusun niteliklerinde çok büyük

ÇORUMUN NÜFUS COĞRAFYASI ÖZELLİKLERİ

farklılıkların bulunduğu üniteler bulunmaktadır.

Çorum'da nüfus yoğunluklarını belirleyen etkenler bütünüyle fiziki coğrafya faktörleridir. 2013 yılı değerlerine göre Çorum ilinin nüfus yoğunluğu 42 kişi/km² olup, aynı daha önceki yıllara nazaran yoğunluk değerinde küçüğe olsa bir azalma dikkati çekmektedir (Tablo 9, Tablo 10). Nüfus değerinde artış değil, azalma görülen Çorum'da buna bağlı olarak da yoğunluk değeri giderek azalmaktadır. ADNKS verilerine göre Çorum'da sadece 2013 yılında nüfus artışı pozitif bir ivme kazanmış, önceki yıllarda sürekli olarak negatif bir seyir izlemiştir. 2013 yılı nüfus yoğunluk değeri bakımından Çorum Türkiye'de 81 il arasında yoğunluk değeri en düşük 19. il durumundadır.

Tablo 9: Türkiye ve Çorum'da Yıllık Nüfus Artış Hızları

Yerleşim yeri	Yıllık nüfus artış hızı ‰							
	2007-2008	2008-2009		2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	
Türkiye	13,1	14,5		15,9	13,5	12,0	13,7	
Çorum	-8,0	-	8,7	-9,8	-1,5	-8,6	4,0	

Kaynak: TÜİK, ADNKS

Tablo 10: Türkiye ve Çorum'da nüfus yoğunluğu değişimi (Tük, ADNKS)

Yerleşim yeri	Nüfus yoğunluğu						
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Türkiye	92	93	94	96	97	98	100
Çorum	43	43	42	42	42	41	42

Çorum ilinin 1990 yılı genel nüfus sayımı sonuçlarına göre ortalama yoğunluk değeri 47 iken, bu değer 2000 yılında 46'ya gerilemiştir (Tablo 11). Nüfus artışı hep negatif seyreden Çorum ilinin 2013 yılı adrese dayalı nüfus kayıt sistemi verilerine göre genel nüfus yoğunluk değeri 42 kişi/km²'dir. Çorum'da 1990 yılı nüfus yoğunluk değerleri ilçelere göre 20-87 kişi/km² aralığında değişirken, 2000 yılında 16-102 kişi/km², 2013 yılında ise 12-124 kişi/km² aralığında dağılmaktadır. 2013 yılı ADNKS verilerine göre yoğunluk değeri en az olan ilçe 12 kişi/km² olarak Kargı'dır. İl merkezine 116 km uzaklıkta bulunan Kargı ilçesi çoğunlukla dağlık alanlarla kaplı olup, Kızılırmak ve Devrez Çayı vadileriyle yarılmış arazilerden meydana gelmektedir. 1301 km² genişliğinde alana sahip olan Kargı ilçesinin köyleri giderek boşalmakta, yoğunluk değeri de sürekli düşmektedir. 1990, 2000 ve 2013 yıllarının Çorum ili ilçelerindeki nüfus yoğunluk değerlerine genel olarak

bakıldığında merkez ilçe hariç tüm ilçelerde nüfus yoğunluğunun sürekli düşme eğilimi gösterdiği, sadece merkez ilçede yoğunluğun artmakta olduğu görülür. Bu durumun başlıca sebebi göçler olup, merkez ilçe göç alırken, diğer ilçelerin tamamı sürekli olarak göç yoluyla nüfus kaybetmektedir.

Tablo 11: Çorum'da matematiksel nüfus yoğunluklarının ilçelere göre dağılımı

İlçeler	Yüzölçümü (km ²)	Nüfusu (1990)	Nüfusu (2000)	Nüfusu (2013)	1990 MNY (kişi/km ²)	2000 MNY (kişi/km ²)	2013
							MNY (kişi/km ²)
Merkez ilçe	2.178	189.748	221.699	270.864	87	102	124
Alaca	1.371	53.403	53.193	34.677	39	39	25
Bayat	784	36.294	30.574	20.048	46	39	26
Boğazkale	245	9.973	8.190	4.308	41	33	18
Dodurga	214	13.550	10.439	6.658	63	49	31
İskilip	1.481	52.569	45.327	36.496	35	31	25
Kargı	1.301	26.762	20.388	15.971	20	16	12
Laçın	209	11.960	9.425	5.334	57	45	26
Mecitözü	959	31.246	26.064	16.943	32	27	18
Oğuzlar	181	11.154	9.083	6.375	62	50	35
Ortaköy	300	13.073	11.820	8.430	44	39	28
Osmançık	1.179	52.490	53.758	44.121	45	46	37
Sungurlu	1.810	88.327	80.840	54.099	49	45	30
Uğurludağ	608	18.111	16.265	7.756	30	27	13
Toplam	12.820	608.660	597.065	532.080	47	46	42

Kaynak: TÜİK

Çorum'da yıllara göre yoğunluk değeri pozitif yönde değişen tek yerleşme merkez ilçedir. Merkez ilçenin 1990 da 87 kişi/km² olan yoğunluk değeri 2000 de 102 kişi/km²'ye, 2013 de ise 124 kişi/km²'ye yükselmiştir. Bu duruma yol açan etken doğal nüfus artışı değil, çoğunlukla Çorum'un kırsal yerleşmelerinde gerçekleşen göçlerdir.

6. GÖÇLER

Beşeri coğrafyanın önemli konularından birisi şüphesiz göçlerdir. Göç, insanlık tarihinin her döneminde yaşanan bir nüfus hareketidir. İnsanın yeryüzünde görüldüğü andan itibaren başlayan göç olgusunun tarifinde çeşitli yaklaşımlar söz konusudur. Üner, göç olayını bir yerleşme biriminden diğerine yerleşmek amacıyla yapılan nüfus hareketlerini kapsayan bir beşeri olay olarak tanımlar (Üner, 1972: s.77). Göç olayını Doğanay ise "nüfusun devamlı yaşama bölgelerini birey, aileler ve gruplar halinde terk edip, geçici ya da devamlı olarak yerleşmek amacıyla bir başka yere gitmesi hareketi" olarak

ÇORUMUN NÜFUS COĞRAFYASI ÖZELLİKLERİ

tanımlamaktadır (Doğanay, 1991: s. 133).

İç göçler, cumhuriyet dönemi boyunca Türkiye'nin başta gelen ekonomik, sosyal ve kültürel sorunlarının başında yer almıştır. Bir beşeri coğrafya sorunu olarak ortaya çıkmış, çözümü hiçte kolay olmayan, ulusal ölçekli çok çeşitli sorunları beraberinde getiren yanlış yerleşmelerin temelinde hep plansız ve kontrolsüz gerçekleşen iç göçler bulunmaktadır. Geniş kapsamlı göçlerle tarihin akışını değiştiren Türk toplumunda yakın dönem iç göçlerin 1950 li yıllarda yoğunlaştığı, köylerden şehirlere doğru hızlı bir nüfus akışının yaşandığı görülmektedir. 1950'li yıllarda tarıma çok önemli yatırımların yapılması, tarımsal gelirlerin hissedilir düzeyde artmasına bağlı olarak varlıklı kesimden daha iyi yaşama arzusuyla, dar gelirli kesimlerden ise ekonomik sebepli olarak hızlı bir göç hareketi başlamış, köylerden şehirlere doğru yoğun bir göç olayı yaşanmıştır. Bu yoğun iç göçlere bağlı olarak ise plansız kentleşme, alt yapı ve sağlık sorunları, işsizlik, güvenlik ve çevre sorunları gibi pek çok sorun ortaya çıkmıştır. Sorunun giderek büyümesine, çözümü mümkün olmayacak devasa boyutlara gelmesine ise siyasal rant beklentisiyle göz yumma, hatta teşvik etme gibi yanlışların çok büyük katkısı da bilindik sebeplerdendir. Öte taraftan terk edilen köylerde tarım faaliyetinin olumsuz etkilenmesi, tarım dışı bırakılan arazilerin her geçen gün artması da sürecin köy boyutunda ortaya çıkardığı bir başka sorundur. Türkiye'de köylerin giderek şehirlere taşınmasının nedenlerinden birisi de şüphesiz artan nüfusa bağlı olarak tarım arazilerinin ihtiyacı karşılayamaması, yanlış miras hukukuna bağlı olarak arazilerin giderek küçülmesi ve emeği karşılamayacağı düşüncesiyle küçük arazilerin işletme dışı bırakılmasıdır.

Göç olayında birbirinden farklı özelliklere sahip iki mekân bulunur. Bu mekânlardan birisi göç verirken, diğeri göç almaktadır. Ülkemizde gerçekleşen iç göçlerde belirleyici olan faktörler bu farklı mekânların sahip oldukları itici ve çekici niteliklerdir. Kırsal kesimde artan nüfustan kaynaklanan geçim sıkıntısı, büyük kentlerde gelişmiş sanayi, hizmetler, yönetim, imalat gibi sektörel bazda çeşitlenmiş iş olanakları, bu iki boyutlu nüfus hareketini sağlayan en önemli nedenler arasındadır (Doğanay, 2000: s.133-145). Bütün bunların yanında günümüzde göçe yol açan çok farklı etkenler de ortaya çıkmaktadır.

Günümüzde değişik kriterlere göre sınıflandırılabilir göçlerin (Doğanay, 1991: s.91) hemen her türünün görüldüğü Çorum ilinin

Türkiye'deki iç göçlerde önemli bir yeri vardır. Türkiye'de iç göçlerin köylerden kentlere, kentlerden kentlere, köylerden köylere ve kentlerden köylere yönelik olarak gerçekleşen çok farklı karmaşık bir yapısı vardır. Daha çok kırsal kesimden kentlere doğru ağırlıklı olarak gelişen bu hareketin temelinde, ülkenin belirli alanlarında kır kesiminde yaşayan nüfus ile oradaki geçim kaynakları arasındaki dengenin bozulmuş olması, tarım sektöründe ülke genelinde yapısal değişikliklerin görülmesi, tarım dışı yeni iş alanları ve ulaşım sistemindeki gelişmeler, iç göçlerin başlıca nedenleri arasında değerlendirilmektedir (Özgür,1995: s.63). Gerek ekonomik, gerekse sosyo-kültürel koşullarda görülen hızlı değişimle birlikte iç göçler hız kazanmış, çok karmaşık boyutlu bu beşeri hareketlilik hem alan, hem de veren yerlerde önemli sorunları da beraberinde getirmiştir. Göçlerin özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra hızla arttığı ve ülkemizin önemli sorunları arasında yer aldığı, topraktan kopma, kentlere ve metropoliten kentler ile yurt dışına da taşıdığı belirtilmektedir (Türkdoğan, 1975-76: s.40).

Çorum nüfusunun özellikleri kapsamında Çorum'u ilgilendiren göçler de ayrıntılı bir şekilde ele alınacak, Çorum'dan gerçekleşen göçlerin şekli, boyutları ve yönü ortaya konulacaktır. Kalkınmakta olan ülkelerin başta gelen beşeri sorunlarından olan göçler Türkiye'mizin de önemli sorunlarının temel tetikleyicilerinden birisi olup, Çorum ilini ilgilendiren göçlere ait veriler D.İ.E ve TÜİK bültenlerinin taranması, illere ait temel istatistikî verilerin incelenmesi ve kaynak tarama yoluyla elde edilmiştir.

Çorum il merkezinde özellikle kır nüfusun göç etmesiyle nüfus artışı görülürken, ilin genel nüfusunda ise göç bağlantılı nüfus azalması devam etmektedir. ADNKS verilerine göre Çorum nüfusunda Çorum nüfusuna kayıtlı olmayanların sayısı yıllara göre artış eğilimi gösterirken, Çorum dışında yaşayan Çorum nüfusuna kayıtlı olanların sayısı da belirgin bir biçimde artmaktadır. Çorum nüfusuna kayıtlı olup Çorum dışında yaşayanların 2008 yılındaki toplam kayıtlı nüfusa oranı % 56'dır. 2008 yılında Çorum nüfusuna kayıtlı toplam nüfus 1.154.827 olup, bunun 646.705 kişisi Çorum dışında yaşamaktadır (Tablo 12). 2008 de kayıtlı nüfusun sadece %44'ünün Çorum'da yaşadığı ve oranın giderek azaldığı görülmektedir. 2013 yılı verilerine bakıldığında Çorum nüfusuna kayıtlı toplam nüfus 1.227.216 olup, bunun %39,4'ü il sınırları içerisinde yaşıyorken, 60,6'sı ise Çorum dışındaki diğer illerde yaşamaktadır.

ÇORUMUN NÜFUS COĞRAFYASI ÖZELLİKLERİ

Çorum nüfusuna kayıtlı olan toplam nüfus içerisinde Çorum'da yaşayanların oranı giderek azalırken, Çorum nüfusuna kayıtlı olup diğer illerde yaşayanların oranı ise giderek artmaktadır. Bu tablo da Çorum'un göç yoluyla sürekli nüfus kaybeden bir ilimiz olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Tablo: 12: Çorum nüfusuna kayıtlı nüfusun dağılışı (Tüik, ADNKS)

Yıllar	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Çorum nüfusuna kayıtlı il dışındakiler	646.705	667.698	691.504	709.929	728.758	743.123
	646.705 37.208	667.698 38.616	691.504 39.267	709.929 42.084	728.758 43.389	743.123 44.938
	44	42,9	41,8	40,9	40	39,4
Kayıtlı nüfusun ilde yaşayanların oranı %	56	57,1	58,2	59,1	60	60,6
Kayıtlı nüfusun il dışında yaşayanların oranı %	56	57,1	58,2	59,1	60	60,6

6.1. İç göçler

Türkiye'de net göç hızı sürekli negatif değerler gösteren il sayısı 13 tür. Çoğunluğu Orta Anadolu illeri olan bu iller Yozgat, Tokat, Erzurum, Çorum, Sivas, Zonguldak, Kütahya, Kars, Ardahan, Amasya, Kırıkkale, Isparta ve Bayburt'tur. Orta Anadolu illerinden en fazla göç veren il Yozgat olup, Yozgat'ı Tokat ve Çorum illeri izler (www.aa.com.tr). Türkiye'de görülen iç göçlerde Çorum ilinin ayrı bir yeri vardır. Bulunduğu coğrafi konumu, sahip olduğu topografik şartlar, ilin ekonomik potansiyeli gibi etkenlere bağlı olarak Çorum ilinde iç göçler daha çok il dışına yönelik olarak yaşanmaktadır. Bunun yanında başka illerden gelenler de bulunmasına rağmen, Çorum ili içerisinde de önemli ölçüde yer değiştirmeler yaşanmaktadır. Çorum'dan il dışına yönelen göçlerde en çok tercih edilen il Ankara'dır. Çorumluların iç göçlerde en fazla Ankara'yı tercih ediyor olmasına öncelikle coğrafi yakınlık, istihdam imkânlarının varlığı ve önceden gidenlerin oluşturduğu hemşehrilik dayanışmasının büyük bir rolü vardır. Çorum'un verdiği ve aldığı göçlerle ilgili istatistikî verilere bakıldığında gelenlerden daha fazla gidenlerin olduğu ve bu durumun hiç değişmeden devam ettiği görülmektedir (Tablo 13).

Çorum ili özellikle tüm Türkiye'de olduğu gibi 70'li yıllarda başlayan ve 2000'lere kadar uzanan süreçte çok fazla göç vermiş, verdiği daha az göç almıştır. Özellikle 1985 yılı ile 2000 yılı arasında verilen göç miktarı en yüksek değerine ulaşmıştır. 2000'li

yıllarda göç rakamlarında belirgin bir düşüş görülmekte, sadece gidenler değil, gelenlerin sayısında da sayısal olarak önemli miktarda azalma gerçekleşmiştir. 2000’li yıllarda iç göçlerde daha önceki dönemlere nazaran düşüşlerin görülmesine doğal nüfus artışında görülen azalmanın yanında, yerel sanayi sahalarının gelişmesine bağlı olarak istihdamın yerinde temin edilebilmesinin de önemli ölçüde etkisinin olması mutlaklıdır. Çorum’un 5 yıllık nüfus sayım periyotları dikkate alındığında en fazla göç verdiği dönem 1985-1990 yılları arasındadır. Bu devrede Çorum’dan il dışına 59.196 kişi göç ederken, Çorum’a il dışından gelenlerin sayısı 25.299’dur. Çorum’da net göçün en az olduğu zaman 2012-2013 dönemi olup, bu dönemde Çorum’a 17.073 kişi gelirken, 21.460 kişi de Çorum’dan il dışına göç etmiştir. Göç istatistiklerine göre de Çorum’da -4.387 kişi ile net göçün en az olduğu dönem 2012-2013 dönemidir. 2013-2014 döneminde net göç bir önceki yıla nazaran iki kat artmış -8.777’ye ulaşmıştır. Bu dönemde Çorum’un aldığı nüfus bir önceki döneme nazaran azalırken, verdiği göç miktarında belirgin bir artış gerçekleşmiştir. Net göç hızı da 2008-2009 dönemindeki değerine erişmiştir. Bu durumda Çorum’dan göçün yeniden hızlanmasını, ildeki istihdam imkânlarının daralmaya başlamasıyla açıklamak mümkün olacaktır.

Tablo 13: Çorum’da yıllara göre göçler ve net göç hızı

Dönem	Toplam nüfus	Aldığı göç	Verdiği göç	Net göç	Net göç hızı %0
1975-1980	500.849	15.290	39.043	-23.753	-46,3
1980-1985	534.658	20.257	37.969	-17.712	-32,6
1985-1990	562.781	25.299	59.196	-33.897	-58,5
1990-2000	549.321	27.073	60.095	-33.022	-58,4
2007-2008	545.444	15.828	24.072	-8.244	-15,0
2008-2009	540.704	13.672	22.699	-9.027	-16,6
2009-2010	535.405	14.462	22.860	-8.398	-15,6
2010-2011	534.578	15.174	22.441	-7.257	-13,5
2011-2012	529.975	13.289	20.610	-7.321	-13,7
2012-2013	532.080	17.073	21.460	-4.387	-8,2
2013-2014	527.230	15.875	24.652	-8.777	-16,5

Kaynak: TÜİK, ADNKS

Çorum ilinden en fazla göç alan il Ankara olup, Ankara’yı İstanbul izlemektedir. Çorumluların Ankara’yı tercih etmelerindeki en önemli sebep yakınlıktır. Ayrıca Ankara’da özellikle inşaat sektöründe Çorum nüfusuna kayıtlı çalışanların çokluğu çekicilik oluşturmakta, önce gidenler yakınlarını da davet etmektedirler. Çorum’dan il dışına gerçekleşen göçlerde yoğunlaşılan illerin istihdam potansiyeline sahip iller olduğu dikkati çeker (Tablo 14).

ÇORUMUN NÜFUS COĞRAFYASI ÖZELLİKLERİ

Tablo 14: Yıllara göre Çorum'un verdiği göçler (ADNKS-Tük)

Yıllar	En çok göç verilen 5 il	En çok göç verilen 5 ile gidenler	Toplam verilen göçe göre 5 ilin oranı %	Toplam verilen göç
2007-2008	1-Ankara 2-İstanbul 3-İzmir 4-Antalya 5-Amasya	11.698 3.257 832 668 602	70,9	24.072
2008-2009	1-Ankara 2-İstanbul 3-İzmir 4-Amasya 5-Samsun	10.028 3.272 717 693 628	67,6	22.699
2009-2010	1-Ankara 2-İstanbul 3-Samsun 4-Antalya 5-İzmir	9.629 3.291 709 680 625	65,2	22.860
2010-2011	1-Ankara 2-İstanbul 3-İzmir 4-Antalya 5-Samsun	8.861 3.273 696 621 610	62,7	22.441
2011-2012	1-Ankara 2-İstanbul 3-Samsun 4-İzmir 5- Antalya	8.033 2.766 736 644 600	62	20.610
2012-2013	1-Ankara 2-İstanbul 3-İzmir 4-Samsun 5-Amasya	8.300 2.694 713 704 635	60,8	21.460
2013-2014	1-Ankara 2-İstanbul 3-Samsun 4-Amasya 5-İzmir	9.720 3.177 908 760 698	62	24.652

Kaynak: TÜİK, ADNKS

Çorum'dan gerçekleşen göçler de daha çok yakın iller hedeflenmekte, yakın çevrenin dışından bir il yerleşmesine yönelik göçlerde de istihdam imkânları belirleyici olmaktadır. Çorum'un en fazla göç verdiği il Ankara olup, Ankaralıların dışında başkentte en kalabalık nüfusa sahip olanlar da Çorumlulardır (www.ankararehberi.com). 2009 yılında Ankara'da yaşayan Çorumluların sayısı 336.694'dür. 1985 yılına kadar Ankara'ya en fazla nüfus gönderen iller sırasıyla Çorum, Yozgat, Kars, Kırşehir, Sivas, Çankırı, Erzurum ve Tunceli'dir (Özgür, 1995: s.69).

Adrese dayalı nüfus kayıt sistemine geçildiği 2007 yılından

itibaren Ankara'nın en fazla göç aldığı il İstanbul olup, Çorum ili 2009-2010 dönemi hariç 2. sırada yer almaktadır. 2009-2010 döneminde Ankara'nın en fazla göç aldığı iller sırasıyla İstanbul, Kırıkkale, Yozgat ve Çorum'dur. 2007-2008 döneminde Ankara'nın aldığı 156.760 kişilik göç içerisinde 11,698 kişilik göçle İstanbul'dan sonra 2.sırada yer alan Çorum, Ankara'nın aldığı göçlerin %7,5'ini vermiştir. Ankara'nın aldığı toplam göçün 2008-2009'da %6'sını, 2009-2010'da %5,3 ünü, 2010-2011 de %4,6'sını, 2011-2012'de %5'ini ve 2012-2013'de ise %4,4'ünü Çorum vermiştir. Zaman içerisinde Çorum'dan Ankara'ya göç edenlerin sayısı az da olsa azalma eğilimi göstermektedir. Sadece 2011-2012 dönemine nazaran, 2012-2013 döneminde Çorum'dan Ankara'ya göç edenlerin sayısı sınırlı da olsa artmıştır. 2013-2014 döneminde göç yeniden hızlanmış, Ankara'ya gidenlerin sayısı da bir önceki döneme nazaran 1420 kişi artmıştır. Bu duruma etki eden en önemli gösterge tereddütsüz işsizliğin artmasıdır (2014 yılı Türkiye işsizlik oranının %10,7 olarak açıklanmıştır - TÜİK).

2000 yılından sonra Çorum'un en fazla göç aldığı ilk 5 il sırasıyla Ankara, İstanbul, Amasya, Samsun ve İzmir'dir (Tablo 15). Bu durumda Çorum ilinin en çok göç verdiği illerle, en fazla göç aldığı iller genellikle aynı illerdir. En çok göç verdiği iller arasında sadece Antalya ili, en fazla göç aldığı ilk 5 il arasında yer almamaktadır. En çok göç verilen ve alınan illere bakıldığında Çorum kaynaklı göçlerde belirleyici etkenin istihdam arayışı olduğu, göç edenlerin aynı aileden veya aynı yöreden insanlardan meydana geldiği görülmektedir. Dolayısıyla Çorum merkezle göçlerde birlikte hareket etme, gidilen yerlerde bir bütünlük oluşturma ve istihdam sebebi olarak gidilen yaban ellerde yalnız kalmama yaklaşımı özellikle dikkat çekmektedir. Karşılıklı gerçekleşen göçlerin önemli bir kısmının da daha çok mevsimsel istihdamla bağlantılı olduğu görülmektedir. Geleneklerine bağlı olarak kalmayı özellikle benimseyen Çorumlular, gittikleri şehirlerde çoğunlukla aynı muhite yerleşmeyi, dayanışma içinde kalmayı ve Çorum'la bağlantılarını asla kesmemeyi tercih etmektedirler. Örneğin Ankara'daki Çorumluların yerleştikleri ilçelerin başında Mamak gelirken, daha sonra sırasıyla Keçiören, Sincan, Altındağ, Çankaya ve Etimesgut ilçeleri en fazla tercih edilen ilçeler arasında yer alır (Mamak'ta 83.897, Keçiören'de 60.912, Sincan'da 45.795, Altındağ'da 38.398, Çankaya'da 38.000 ve Etimesgut'ta 18.758 kişi).

ÇORUMUN NÜFUS COĞRAFYASI ÖZELLİKLERİ

Tablo 15: Yıllar göre Çorum'un aldığı göçler (ADNKS-Tüik).

Yıllar	En çok göç alınan 5 il	En çok göç alınan 5 ilden gelenler	Toplam verilen göçe göre 5 ilin oranı %	Toplam alınan göç
2007-2008	1-Ankara 2-İstanbul 3-Amasya 4-Samsun 5-İzmir	4.225 2.515 691 564 561	54	15.828
2008-2009	1-Ankara 2-İstanbul 3-Amasya 4-Samsun 5-İzmir	3.397 2.395 507 472 435	52,7	13.672
2009-2010	1-Ankara 2-İstanbul 3-Amasya 4-İzmir 5-Samsun	3.410 2.517 588 581 574	53	14.462
2010-2011	1-Ankara 2-İstanbul 3-Amasya 4-Samsun 5-İzmir	3.587 2.489 664 626 545	52,1	15.174
2011-2012	1-Ankara 2-İstanbul 3-Amasya 4-Samsun 5-İzmir	3.175 2.139 661 485 423	51,8	13,289
2012-2013	1-Ankara 2-İstanbul 3-Amasya 4-Samsun 5-İzmir	4.761 3.032 684 654 467	56,2	17,073
2013-2014	1-Ankara 2-İstanbul 3-Amasya 4-Samsun 5-İzmir	3.660 2.684 731 713 521	52,3	15,875

Kaynak: TÜİK, ADNKS

Çorum'un en fazla göç aldığı ilk 5 ile bakıldığında önceki yıllarda 5 il içerisinde yer almayan Yozgat'ın da 2013-2014 döneminde Çorum'a göç veren 5 il olması dikkat çekmektedir. Çorum Organize Sanayinin giderek gelişmesinin beraberinde getirdiği istihdam potansiyeli komşu il Yozgat için de bir çekicilik oluşturmuştur.

2013-2014 döneminde Çorum'un verdiği göçün artarak ADNKS verilerinin en yüksek değerine ulaşması, aldığı göçün ise bir önceki döneme nazaran azalmasına Türkiye'de istihdamın daralması ve işsizlik oranının belirgin bir şekilde artması sebep olmuştur.

6.2. Dış göçler

Tarihi arka planına bağlı olarak etrafındaki geniş bir coğrafya için çekicilik oluşturan Anadolu, hemen her dönemde darda kalan toplumların sığınmak istediği yerlerin başında yer almıştır. 20. yüzyıl boyunca özellikle milli sınırlar dışında kalan Osmanlı bakiyesi toplumların göçlerine maruz kalan Türkiye’de önemli ölçüde göçlere sahne olan illerden birisi de Çorum olmuştur. Büyük bir bölümünü Osmanlı tebaasının oluşturduğu göçler daha çok 1850-1989 yılları arasında gerçekleşmiştir. Göçlerin çoğunluğunu Balkan ülkeleri ve Kafkasya çıkışlı Türk göçleri oluşturmaktadır. Konuyla ilgili olarak yapılan araştırmalara göre 20. yüzyıl boyunca 3,6 milyondan fazla nüfusun ülkemize gelerek çeşitli bölgelere dağıtıldığı görülmektedir (Kazgan, 1970-1971: s.317). 1989’da Bulgaristan’dan zorla göç ettirilen yaklaşık 400.000 kişiyle birlikte Türkiye’ye yönelik göçlerle gelenlerin sayısının 4 milyonu aştığı görülür. 1990’lı yıllarda güneydoğu komşumuz Irak kaynaklı göçlerin yanında, günümüzde güney komşumuz Suriye kaynaklı göçleri de dikkate aldığımızda Türkiye’ye Osmanlı hâkimiyet alanlarından gelenlerin sayıları 6 milyonun üzerinde bir rakama ulaşmış bulunmaktadır.

Cumhuriyet dönemindeki bu göçler esas itibarıyla iki önemli sebebe dayanmaktaydı. Bunlardan ilki genç Türkiye Cumhuriyeti’nin nüfus politikalarıyla yakından ilgiliydi (Duman, 2009: s.474). 1912-1922 arasındaki 10 yıllık savaş döneminin sonrasında ‘‘eksik’’(İpek, 2003: s.174) ve ‘‘sağlık sorunlarıyla’’(İrmak, 1981: s.214) iç içe bir nüfus devralan Türkiye, sosyal ve ekonomik alanlarda gelişme kaydedebilmek, dış kaynaklı tehdit ve emellere karşı ülkeyi korumak için artma esasına dayalı bir nüfus politikası takip etmek zorundaydı (Arı, 1992: s.416).

I.Dünya savaşı başladığında 16 milyon civarında nüfusa sahip olan Anadolu, uzun süren savaş yıllarında çok büyük nüfus kayıpları yaşayacak ve yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti bu nüfus kayıplarını derinden hissedecektir. Cumhuriyetin kurucusu M. Kemal Atatürk ihtiyaç duyulan nüfusun kısa vadede Osmanlı coğrafyasından göçmen getirmek yoluyla çözülmesi gerektiğine inanıyor ve durumu ‘‘nüfusumuzu tezyid etmek lâzımdır. Eğer Rusya’dan da getirmek mümkün olursa oradan da getireceğiz. Fakat bence Garbî Trakya’dan kâmilten Türkleri nakletmek lâzımdır’’ şeklinde dile getirmiştir (Arı, 1982: s.54).

ÇORUMUN NÜFUS COĞRAFYASI ÖZELLİKLERİ

Genellikle Balkan ülkelerinden Türkiye'ye gelen göçmenlerin yerleştirildiği yerlerden biri de Çorum olmuştur. Başlangıçta kitlesel göçlerin en önemli iskân sahasını Trakya oluşturmuş, bu sahanın daha fazla göçmen kabul edemeyecek duruma gelmesiyle birlikte özellikle 1936 yılından itibaren gelecek göçmenlerin Ankara, Yozgat, Kayseri, Niğde, Adana, Konya ve İzmir'e iskânı kararlaştırılır. 1936 yılı ortalarında alınan ikinci bir karar ile de göçmen iskân mıntukalarının sayısı artırılarak Tokat, Çorum, Bilecik, İçel, Aydın, Muğla,

Isparta, Burdur, Manisa, Denizli, Antalya, Balıkesir, İzmir, Elaziz, Van, Muş, Diyarbakir, Ağrı, Kars ve Sivas'a da göçmen sevk edilmesi kararlaştırıldı (BCA, s.47). 1938 yılında Türkiye'ye giriş yapan 20.000 göçmen çoğunlukla Orta Anadolu'ya, Çorum, Yozgat ve Niğde'ye yerleştirilmiştir.

1923-1960 yılları arası Balkanlardan gelen göçler Yunanistan 480.000, Bulgaristan 374.000, Yugoslavya 269.000, Romanya 121.000 olmak üzere toplam 1.244.000'dir (Akgündüz, 1998: s. 112). 1923-1960 yılları arasında başta Balkanlar olmak üzere Osmanlı hükümlerlik coğrafyasında kalan Müslüman Türklerden Anadolu'ya gelen göçmenlerden 17,174'ü Çorum'a iskân edilmiştir. 1927'de toplam nüfusu yaklaşık 248.000 olan ve %80,6'lık artışla 1960 nüfusu 448.000 ulaşan Çorum nüfusundaki bu ifade edilen artışın %8,5'ini dış kaynaklı göçler oluşturmuştur (Geray, 1961: s.33).

Dış kaynaklı göçlerin bir diğer yönü ise Türkiye'den yurt dışına olan göçlerdir. Bu göç yönündeki beşeri hareketliliğin en önemli boyutunu, mübadele kapsamında gerçekleşen azınlık unsurların Anadolu'dan çıkışları oluşturmuştur. 20.yüzyılın II. yarısında ise yurt dışına göç hareketinin en önemli bölümünü oluşturan 1960-1961 yılında başlayan batının emek talebini karşılayan işgücü göçü oluşturmaktadır (Tuna, 1963-1964: s. 43).

Batının emek talebine bağlı olarak yurt dışına yönelen göçlerin yanında zaman içerisinde dışarıdan Türkiye'ye yönelik de göçler devam etmiştir. TÜİK verilerine bakıldığında Çorum'a 2000 yılında yurt dışından gelenler 845'i erkek, 535,i kadın olmak üzere toplam 1.380 kişidir.

7. SONUÇ

Sonuç olarak Çorum ilinde doğal nüfus artış 2013 yılı verilerine göre %13,4 olup, Türkiye ortalamasına yakın bir değer göstermektedir (Türkiye ortalaması %13,7). Doğal nüfus artışının daha yüksek olduğu kırsal yerleşmelerinden gerçekleşen göçlerle kırsal nüfusu giderek azalmış, şehir nüfusu ise belirgin bir biçimde artmaya başlamıştır. Çorum ili özellikle iç göçler bakımından Türkiye'nin önemli göç veren illerinden olup, göçlerin daha çok Ankara merkezine yönelik olmasıyla da dikkati çeker.

Çorum ilinde cinsiyet oranlarının dağılışına bakıldığında kırsal alanlarda göç veren yörelere has kadın nüfus oranının fazlalığı dikkati çeker. Şehir nüfusunda ise 1927 ile 1960 yılları arasında kadın nüfus fazla erkek az iken, 1960 ile 2000 yılları arasında erkek nüfus fazla kadın nüfus azdır. 2000 den sonraki dönemde şehir nüfusunda da yine kadın nüfus erkek nüfustan fazladır. Bu durumda Çorum günümüzde de önemli ölçüde göç veren illerimizden birisi olmaya devam etmektedir.

Çorum'da gerek doğum, gerekse ölüm oranları giderek düşmekte olup; nüfusun artması veya azalması üzerinde daha çok göç hareketleri belirleyici olmaktadır. Çorum'un arazi yapısı itibarıyla çoğunlukla dalgalı arazilere sahip bir ilimiz olması, istihdam imkânlarının sınırlı olması kırsal nüfusunun her geçen gün azalmasına ve göç hareketliliğinin yoğunlaşmasına sebep olmaktadır. İstihdam sorununun yerinde çözülmesi için gereken önlemler alınmalı, tarım ve hayvancılık yanında yerel el sanatları yeniden canlandırılmalıdır. Örneğin 1927 nüfus sayımına göre toplam 53.763 kişilik nüfusuyla merkez ilçeye yakın bir nüfusa sahip olan ancak 2013 yılı nüfusu 36.496'ya düşen İskilip gibi yerleşmelerde kunduracılık yeniden teşvik edilerek istihdam oluşturulmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akgündüz, A. (1998). Osmanlı İmparatorluğu ve Dış Göçler 1783-1922. Toplum ve Bilim Dergisi Sayı: 80
- Arı, İ. (1982). Mustafa Kemal Atatürk'ün 1923 Eskişehir-İzmit Konuşmaları, Türk Tarih Kurumu Yayını s.54 Ankara
- Arı, K. (1992). Cumhuriyet Dönemi Nüfus Politikasını Belirleyen Temel Unsurlar. Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi Cilt: 8 Sayı; 23 s. 416.

ÇORUMUN NÜFUS COĞRAFYASI ÖZELLİKLERİ

- Bulut, İ. (2000). Yozgat'ın Nüfus Coğrafyası Özellikleri. Atatürk Ün. Doğu Coğrafya Dergisi, Cilt:6, Sayı:4 Erzurum.
- Doğanay, H. (1991). Demografya. Atatürk Ün. Kazım Karabekir Eğitim Fak. Matbaası, Erzurum.
- Doğanay, H. (1991). Türkiye'de İç Göçler ve Başlıca Sonuçları. Atatürk Ün. Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi Sayı: 2, Cilt: 2 Erzurum.
- Duman, Ö. (2009). Atatürk Döneminde Balkan Göçmenlerinin İskân Çalışmaları (1923-1938) Atatürk Ün. Türk İnkılâp Tarihi Ens. Atatürk Yolu dergisi Sayı: 43 Bahar 2009 Erzurum.
- Geray, C. (1961) Türkiye'de Göçmen Hareketleri ve Göçmenlerin Yerleştirilmesi. SBF Maliye Enstitüsü Türk İktisadi Gelişmesi Araştırma Projesi Rapor no: 9 Ankara
- Irmak, Y. (1981). Atatürk Döneminde Nüfus Politikası. Atatürk döneminde Türkiye ekonomisi semineri 8-9 Haziran 1981 s.214
- İpek, N. (2005). Atatürk Döneminde Türkiye'nin Nüfus Siyaseti. 5. Uluslar arası Atatürk Kongresi (8-12 Aralık 2003) s.174-175 Ankara.
- Kazgan, G. (1970-1971). Milli Türk Devletinin Kuruluşu ve Göçler. İ.Ü. İktisat Fak. Mecmuası Cilt: 30, No: 1-4 İstanbul.
- Kodal, T. (2009). Türkiye Cumhuriyetinin İlk Genel Nüfus Sayımında Çorum Vilayeti'nin Nüfus Özellikleri. Fırat Ün. Sosyal Bilimler Dergisi Cilt: 19 Sayı: 1 s.233-258 Elazığ.
- Özgür, M. (1995). Türkiye'de İç Göçlerde Ankara İlinin Yeri. Türkiye Coğrafyası Araştırma Uygulama Merkezi Dergisi Sayı: 4 Ankara.
- Tuna, O. (1963-1964) Türkiye'den Federal Almanya'ya İşgücü Akımı. İst. Ün. İktisat Fak. Mecmuası Cilt: 24, No: 1-2 İstanbul.
- Tümertekin, E. (1984). Beşeri Coğrafyaya Giriş İ.Ü. Yay. no: 3819, Ed. Fak. Yay. No: 2464 İstanbul.
- Tümertekin, E. Özgüç, N. (1997). Beşeri Coğrafya Çantay Kitabevi İstanbul. TÜİK, Seçilmiş Göstergelerle Çorum 2013 Ankara.
- Türkdoğan, O. (1975-1976). Türkiye'deki Göçler, Sorunları ve Çözüm Yolları İ.Ü. İktisat Fak. Mecmuası Cilt: 35 Sayı: 1-4 İstanbul.
- Üner, S. (1972). Nüfusbilim Sözlüğü. Hacettepe Ün. Yayınları, Ankara
<http://www.aa.com.tr>, (E.T: 10.12.2015).
<http://www.ankararehberi.com>, (E.T: 10.12.2015).